

Regeringens proposition till Lantdagen angående Regeringsform för Finland.

År 1918 överlämnade Regeringen till lantdagen tvänne propositioner angående Regeringsform för Finland, den första, dagtecknad den 6 juni, till 1917 års senare lantdag och, sedan lantdagen den 7 augusti 1918 beslutat lämna denna, sådan den av lantdagen godkänts, vilande till första efter nya val sammankommande lantdag, en andra till urtima lantdagen samma år. Även den på grund av sistnämnda proposition av lantdagen godkända regeringsformen blev vilande till första efter nya val sammanträdande lantdag.

Förenämnda bägge lagförslag voro byggda på principen, att Finland vore ett konstitutionellt konungarike. Genom beslut av den 25 sistlidne april har den nu sammanträdande Lantdagen förkastat dessa lagförslag. Den uppfattningen att Finlands nya regeringsform borde byggas på republikansk grund synes alltså uppbäras av folkets flertal. Då Regeringen i följd härav numera utarbetat ny proposition om regeringsform för Finland att överlämnas till lantdagen, har det befunnits naturligt, att propositionen uppgöres enligt sagda princip. Vid lagförslagets uppgörande har för övrigt varit bestämmande, att dess stadganden, jämte det de utvidga folkrepresentationens befogenheter och trygga medborgarnas rätt och lagbundna frihet samt väl överensstämma med det finska folkets tänkesätt och skaplynn, böra garantera regeringsmakten den kraft och fasthet, som särskilt i riket, vilka först nyligen vunnit sitt politiska oberoende, är av nöden. Det av Regeringen nu uppgjorda lagförslaget ansluter sig i dessa avseenden nära till det 1918 års urtima lantdag förelagda lagförslaget i samma ämne; de huvudsak-

ligaste förändringarna äro betingade av statsöverhuvudets ställning, vilken enligt berörda förslag var den av arvkonung, men uti den proposition, som nu överlämnas, är en på sex år vald presidents. Dessutom hava bestämmelserna rörande grunderna för statshushållningen intagits i förslaget i den form de ingå i den av Lantdagen den 27 januari 1919 antagna och den 17 sistvikna april stadfästade lagen angående rättsgrunderna för Finlands statshushållning, varförutom i lagförslaget gjorts en del mindre tillägg och ändringar.

Det förslag, som nu överlämnas till Lantdagens godkännande och varöver Högsta domstolen jämväl avgivit yttrande, är av följande lydelse:

Regeringsform för Finland.

Emedan det, sedan Finland blivit en oavhängig, suverän stat, funnits nödigt att utveckla och befästa dess konstitution genom nya grundlagsstadganden, vilka, jämte det de tillförsäkra regeringsmakten nödig fasthet, utvidga folkrepresentationens befogenheter samt trygga medborgarnes rätt och lagbundna frihet, fastställes härigenom, i enlighet med Lantdagens beslut, tillkommet i den ordning 60 § i Lantdagsordningen av den 20 juli 1906 föreskriver, efterföljande Regeringsform för Finland.

I. Allmänna stadganden.

1 §.

Finland är en suverän republik, vars konstitution är fastställd genom denna regeringsform och övriga grundlagar.

2 §.

Statsmakten i Finland tillkommer folket, som företrädes av dess till riksdag församlade representation.

Den lagstiftande makten utövas av riksdagen i förening med republikens president.

Den högsta verkställande makten är uppdragen åt presidenten. Jämte honom skall för statens allmänna styrelse finnas ett statsråd, bestående av en statsminister och nödigt antal ministrar.

Domaremakten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen.

3 §.

Republiken Finland är odelbar. Dess gränser kunna icke ändras annorlunda än med riksdagens samtycke.

4 §.

Medborgarrätt i Finland tillkommer envar, som är född av finska föräldrar, så ock kvinna från annat land, vilken ingått giftermål med finsk man.

Medborgare i annat land kan antagas till finsk medborgare under de villkor och i den ordning, som i lag särskilt stadgas.

II. Finska medborgares allmänna rättigheter.

5 §.

Varje finsk medborgare vare tryggad enligt lag till liv, ära, personlig frihet, välfärd och gods. Ej må genom ny lag intrång i finsk medborgares förvärvade rättigheter göras i annan ordning än den, som angående ändring av grundlag är stadgad.

Angående expropriation av egendom för allmänt behov mot full ersättning stadgas genom lag.

6 §.

Finsk medborgare äger rätt att vistas i eget land, att här fritt välja boningsort och att färdas från en ort till en annan, så vitt icke i lag annorlunda stadgas.

7 §.

Finsk medborgare äger rättighet till offentlig och enskild religionsutövning, så vitt lag eller god sed därigenom ej kränkes, ävensom, enligt vad därom är särskilt stadgat, frihet att utträda från det trossamfund han tillhör samt att ansluta sig till annat trossamfund.

8 §.

Finsk medborgare äger ordets frihet samt rättighet att genom tryck utgiva skrift eller bildlig framställning utan att hinder härför må i förväg läggas, så ock rätt att utan föregående tillstånd sammankomma för överläggning i allmän angelägenhet eller i annat lovligt syfte samt att bilda föreningar för fullföljande av ändamål, som ej strida mot lag eller god sed.

Stadganden angående dessa rättigheters utövning utfärdas genom lag.

9 §.

Brevhemligheten är okränkbar, såvitt ej i lag undantag stadgats.

10 §.

Ej må finsk medborgare dömas av annan domstol än den, under vilken han enligt lag hör.

11 §.

Finskan och svenskan äro republikens nationalspråk.

Finsk medborgare vare berättigad att hos domstol eller förvaltande myndighet i sin sak använda sitt finska eller svenska modersmål, enligt vad därom i lag stadgats.

Stadganden angående domstols- och ämbetspråk utfärdas genom lag; och bör sakägare däri, såvitt det ej medför stora svårigheter, tillförsäkras rätt att utfå expedition på sitt finska eller svenska modersmål.

Den finsk- och svenskspråkiga befolkningens kulturella och ekonomiska behov skola av staten enligt lika grunder tillgodoses.

12 §.

Vad angående finska medborgares allmänna rättigheter är sagt, utgör icke hinder för fastställande genom lag av sådana inskränkningar, som under krigstid eller uppror samt med avseende å personer i krigstjänst även annars äro nödvändiga.

III. Lagstiftningen.

13 §.

Lagtima riksdag sammankommer årligen, utan särskild kallelse, den första dagen i februari månad, därest icke nästföregående riksdag beslutit om annan dag, och åtskiljes, efter att hava varit församlad etthundratjugu dagar med eller utan avbrott enligt riksdagens beslut. Riksdagen kan dock besluta, att den skall tidigare eller senare åtskiljas, och presidenten har rätt att i vissa fall förordna om riksdagen, på sätt i 24 § stadgas.

Infaller i 1 momentet eller annorstädes i denna regeringsform stadgad termin på huldag, må som sådan följande söckendag anses.

14 §.

Rätt att väcka förslag om stiftande av ny lag samt om ändring, förklaring eller upphävande av bestående lag tillkommer såväl presidenten som riksdagen.

Presidenten utövar sin rätt till initiativ genom avlåtande av proposition med lagförslag till riksdagen. Förslag till propositioner uppgöras av statsrådet. Över sådant förslag skall utlåtande inhämtas, då frågan hör till grundlagarnas eller civil-, straff- eller processlagstiftningens område, av högsta domstolen, men då den angår förvaltningen, av högsta förvaltningsdomstolen.

Om riksdagens rätt till initiativ och om behandlingen av lagstiftningsfrågor i riksdagen stadgas i riksdagsordningen.

15 §.

Sedan lag av riksdagen antagits, befordras den i avseende å stadfästelse till presidenten, som, där lagen ej grundar sig

å oförändrat antagen regeringens proposition, enligt de i 14 § stadgade grunder över densamma infortrar utlåtande av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Lagen skall stadfästas i den lydelse, vari den av riksdagen antagits. Varder lagen ej av presidenten stadfäst, blir den gällande utan stadfästelse, därest riksdagen efter nya val ånyo godkänt densamma oförändrad, med flertalet av de avgivna rösterna. I övriga fall skall lagen anses hava förfallit.

Har presidenten icke inom sex månader efter det en lag blivit i avseende å stadfästelse till honom överlämnad stadfäst lagen, skall det anses såsom hade stadfästelse vägrats.

16 §.

I inledningen till varje lag skall angivas, att lagen tillkommit i enlighet med riksdagens beslut samt, där lagen stiftats i den ordning, som för stiftande av grundlag är gällande, jämväl att så förfarits.

Lag bör, vare sig den stadfästes eller blir gällande utan stadfästelse, underskrivas av presidenten och kontraheras av vederbörande minister, varefter den av statsrådet i Finlands lagsamling kungöres.

17 §.

Angående stiftande och ändring av kyrkolag är särskilt stadgat.

18 §.

Angående presidentens rätt att utfärda förordningar stadgas i 25 §.

19 §.

Lagar och förordningar, såsom ock regeringens propositioner till riksdagen samt riksdagens svar, framställningar och övriga skrivelser till regeringen avfattas på finska och svenska språken.

IV. Styrelse och förvaltning.

20 §.

Republikens president utses av riksdagen städse för en tid av sex år i den ordning som gäller för val av riksdagens talman. Valet förrättas den 15 februari samma år, då presidenten tillträder sitt ämbete.

21 §.

Presidenten tillträder sitt ämbete den 15 mars och avger därvid följande högtidliga försäkran:

„Jag N. N., som av Finlands folk valts till president för republiken Finland, försäkrar härmed, att jag skall i utövningen av presidentuppdraget redligt och troget iakttaga och upprätthålla republikens konstitution och lagar samt efter all min förmåga befrämja det finska folkets välfärd”.

Denna försäkran avgives inför riksdagen eller, om riksdagen ej är samlad, vid gemensamt sammanträde av statsrådet, högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen med statsministern såsom ordförande.

22 §.

Vid tillfälligt förfall för presidenten utövas hans befogenheter av statsministern; men är förfallet bestående, skall val av ny president så snart som möjligt anställas.

23 §.

För sitt ämbetsuppdrag uppbär presidenten en årlig gottgörelse, vars belopp fastställs genom lag och icke kan under tiden för hans uppdrag ökas eller minskas.

24 §.

Å presidenten ankommer att, då sådant finnes nödigt, utfärda kallelse till urtima riksdag; att öppna och avsluta riksdag; samt att förordna om nya val och upplösa riksdagen.

25 §.

Presidenten tillkommer rätt att, så vitt icke i denna regeringsform annorlunda stadgas eller sådan rätt åt statsrådet uppdragits, utfärda förordningar i ämnen, som förut äro ordnade genom administrativa stadganden, så ock förordningar med närmare bestämmelser om lagarnas verkställande, om förvaltningen av kronans egendom samt om förvaltande ämbetsverks och allmänna inrättningsars organisation och verksamhet. I förordning må dock ej upptagas stadgande, som innebure ändring av lag.

Förordningar utfärdas och kungöras såsom i 16 § 2 mom. om lag är stadgat.

26 §.

Presidenten kan i enskilda fall, efter att hava inhämtat utlåtande av högsta domstolen, genom beviljande av nåd upphäva eller mildra straff eller förordna att åtal ej må äga rum. Angående benådning av styrelsemedlem lände likväl till efterrättelse vad därom är särskilt stadgat. Allmän benådning må ej beviljas annorlunda än genom särskild lag.

Presidenten äger ock bevilja eftergift från lagens stadganden i de fall, då sådan dispensrätt är i lag medgiven.

27 §.

Presidenten tillkommer högsta befälet över Finlands krigsmakt, honom obetaget att detsamma under krigstid å annan överlåta.

28 §.

Presidenten äger bevilja medborgare i annat land finsk medborgarrätt samt lösa från finskt medborgarskap.

29 §.

Presidenten utövar inseende över statens förvaltning samt kan för sådant ändamål av chefer eller styrelser för ämbetsverk och allmänna inrättningar infordra upplysningar ävensom låta anställa inspektioner.

30 §.

Om Finlands förhållande till utländska makter bestämmer presidenten, dock sålunda, att fördrag med utländska makter böra godkännas jämväl av riksdagen, för så vitt de innehålla stadganden, som enligt konstitutionen erfordra sådant godkännande. Angående krig och fred besluter presidenten med riksdagens bifall.

Alla ärenden rörande utländska makter böra beredas av vederbörande minister. De avgöras på föredragning av sagda minister efter ärendets beskaffenhet antingen i statsrådet eller hos presidenten i närvaro av minst två andra ministrar.

31 §.

Beslut angående särskilt viktiga ärenden fattas av presidenten i statsrådet på föredragning av den minister, till vars ministerium ärendet hör. Sådana ärenden äro: lagstiftningsfrågor, utfärdande av förordningar, kallelse till urtima riksdag, förordnande om nya riksdagsmannavals anställande, inrättande av nya ämbetsverk, de i 84 § omnämnda utnämningensärenden, frågor om krig och fred samt fördrag med utländska makter ävensom andra med dessa i betydelse jämförliga.

Andra å presidenten ankommande ärenden föredragas för honom av vederbörande minister i närvaro av en annan medlem av statsrådet, efter det frågan för avgivande av utlåtande därstädes handlagts.

Ärende, som ankommer å presidenten i egenskap av behållare, avgör presidenten i närvaro av vederbörande minister. Denne åligger att yttra sig i ärendet samt att, då han är av annan mening än presidenten, låta anteckna denna i protokollet; är ärendet av särskild vikt, tillstyrke ministern i sådant fall, att presidenten ville hänskjuta ärendet till utlåtande av ett krigsråd och därtill kalla tvänne eller flere högre militära ämbetsmän.

Då ärende, som rör Helsingfors universitet, behandlas eller avgöres, skall dess kansler beredas tillfälle att närvara.

32 §.

Presidentens beslut skola, för att bliva gällande, underskrivas av presidenten och kontrasigneras av den minister, som föredragit ärendet. Vad här är sagt, äger likväl icke tillämpning å de i 29 och 45 §§ omnämnda ärenden.

Rör presidentens beslut hela statsrådet, kontrasigneras detsamma av föredraganden i statsrådet.

Om föredragningen av militära kommandomål samt om kontrasignation av presidentens beslut i sådana ärenden stadgas särskilt.

För riktigheten av expedition, genom vilken presidentens beslut utfärdas, ansvarar den, som kontrasignerat beslutet.

33 §.

Finner minister presidentens beslut vara lagstridigt, anmäla sin mening för statsrådet, som därefter förfar såsom i 43 § är sagt. Står beslutet i strid med grundlag, är ministern berättigad och pliktig att vägra kontrasignation.

34 §.

Till medlemmar av statsrådet, vilka böra åtnjuta riksdagens förtroende, kallar presidenten för redbarhet och skicklighet kända infödda finska medborgare. Den minister, till vars handläggning ärenden rörande justitieförvaltningen höra, samt minst en av de andra ministrarne skola vara lagfarna.

35 §.

I statsrådet skall ock finnas en justitiekansler, som bör äga framstående insikt i rättsväsendet. Justitiekanslern biträdes av en adjoint, vilken vid behov företräder honom.

36 §.

Statsrådet omfattar det antal ministerier, som för de till de särskilda förvaltningsgrenarna hörande ärendena erfordras. Varje ministerium förestås av en minister.

Ministeriernas antal och allmänna verksamhetsområde fastställas genom lag, men närmare stadganden angående

ärendenas fördelning mellan ministerierna samt om statsrådets organisation i övrigt utfärdas genom förordning.

37 §.

Statsministern är ordförande i statsrådet och vid förfall för honom den främste närvarande ledamoten. Då presidenten är närvarande, leder han förhandlingarna.

38 §.

De på statsrådet ankommande ärenden behandlas vid allmänt sammanträde, såvitt ej avgörandet av vissa slags ärenden genom förordning uppdragits åt någon minister i egenskap av chef för ett ministerium.

Statsrådet är beslutfört med fem medlemmar.

39 §.

Å statsrådet ankommer att till verkställighet befordra presidentens beslut samt att avgöra ej mindre de ärenden, om vilka statsrådet enligt lag äger besluta, än även de övriga styrelse- och förvaltningsärenden, som icke blivit i denna regeringsform eller annan lag eller förordning presidenten förbehållna och icke heller uppdragits åt någon minister i egenskap av chef för ministerium eller åt lägre myndighet.

I vad mån ärenden rörande justitieförvaltningen och Helsingfors universitet äro från statsrådets handläggning undantagna, framgår av särskilda stadganden.

40 §.

Finner statsrådet beträffande något ärende tvivelsmål förekomma därom, huruvida statsrådet äger behörighet att däri slutligen besluta, avgöres frågan härom av presidenten.

41 §.

Statsrådets medlemmar äro för sina ämbetsåtgärder ansvariga inför riksdagen.

Envar medlem av statsrådet, vilken deltagit i ärendes handläggning i statsrådet eller hos presidenten, är ansvarig

för beslutet, därest han ej till protokollet uttalat en avvikande mening.

42 §.

De ärenden, som i statsrådet handläggas, skola hava undergått beredning i vederbörande ministerium.

Det tillhör varje ministerium att övervaka förvaltningen inom sitt verksamhetsområde samt att vidtaga åtgärder för verkställighet av lagar, förordningar och statsrådets beslut.

43 §.

Skulle så inträffa, att något presidentens beslut, som föreligger till verkställighet av statsrådet, finnes strida mot lag, vare statsrådet skyldigt att, efter det justitiekanslern däröver avgivit utlåtande, hos presidenten göra framställning om beslutets återkallande eller ändring samt, om presidenten likväl vidhåller sitt beslut, anmäla, att det ej kan till verkställighet befordras.

44 §.

Justitiekanslern bör vaka däröver, att myndigheter och tjänstemän följa lag samt fullgöra sina skyldigheter, så att icke någon må i sin lagliga rätt bliva lidande.

Det tillhör justitiekanslern att vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen företräda åtalsmyndigheten samt i övrigt bevaka statsverkets rätt, så ock vid övriga domstolar utföra eller låta utföra åtal, där han finner sådant erforderligt. Som högsta åklagare bör justitiekanslern ock utöva uppsikt över allmänna åklagare, och äro dessa skyldiga att efterkomma hans bud och befallningar.

Justitiekanslern have rätt att övervaka statsrådets liksom ock samtliga domstolars och ämbetsverks sessioner samt taga del av statsrådets, dess ministeriers, domstolars ävensom andra myndigheters protokoll.

45 §.

Om statsrådet eller medlem därav i utövningen av sitt ämbete förfar lagstridigt, åligger det justitiekanslern att där emot göra framställning och det lagstridiga tillika uppgiva.

Lämnas föreställningen obeaktad, låte justitiekanslern anteckna sin mening i statsrådets protokoll, äge ock rätt att inberätta saken till presidenten. Är lagstridigheten sådan, att mot medlem av statsrådet åtal i följd därav kan väckas inför den i 57 § omnämnda riksrikt och förordnar presidenten till åtal, utföres åtalet av justitiekanslern. Finner presidenten skäl till åtal ej föreligga, vare det justitiekanslern obetaget att om saken anmäla till riksdagen. Förordnar presidenten om väckande av åtal mot justitiekanslern, utföres detta av den person presidenten utsett.

Skulle presidenten förfara lagstridigt i ämbetet, bör justitiekanslern däremot göra föreställning, som ovan är sagt. Finner justitiekanslern eller statsrådet, att presidenten gjort sig skyldig till högförräderi eller landsförräderi, anmäla saken hos riksdagen, och utföre justitiekanslern, därest riksdagen med tre fjärdedelar av de avgivna rösterna fattar beslut om åtals väckande, åtalet i högsta domstolen, och skall presidenten under tiden avhålla sig från ämbetets utövning. Ej må i andra fall i anledning av ämbetsåtgärd av presidenten åtal äga rum.

46 §.

Justitiekanslern bör för varje år såväl till presidenten som till riksdagen avgiva berättelse om sina ämbetsåtgärder och iakttagelser rörande lagarnas efterlevnad.

Det åligger justitiekanslern att till presidenten och statsrådet avgiva äskade upplysningar och utlåtanden.

47 §.

För den allmänna förvaltningen skall Finland förbliva indelat i län, härad och kommuner.

Ändring av länens antal vidtages genom lag. Angående övriga ändringar i den administrativa indelningen bestämmer statsrådet, såvitt ej i lag annorlunda stadgas.

Vid nyreglering av förvaltningsområdets gränser skola, där förhållandena det medgiva, gränserna mellan den finska och svenska befolkningens bosättningsområden beaktas.

48 §.

Länsförvaltningen handhaves av landshövding.

Kommunernas förvaltning skall vara grundad på medborgerlig självstyrelse, enligt vad särskilda lagar härom stadga. Genom lag bestämmes ock på vad sätt och i vilken omfattning medborgerlig självstyrelse skall tillämpas å större förvaltningsområden än kommunerna. Vid bestämmandet av gränserna för dylika områden skall iakttagas vad i 47 § 3 mom. är stadgat.

49 §.

Angående ämbetsverk, som för statsförvaltningens olika grenar finnas eller varda inrättade, gälla särskilda stadganden.

V. Domstolarna.

50 §.

Högsta domstolen utövar högsta domsrätten i rättegångsmål samt vakar därjämte över rättvisans handhavande av domare och exekutiva myndigheter.

51 §.

Högsta domstolen består av en president och nödigt antal justitieråd.

De justitieförvaltningsärenden, som enligt särskilda stadganden tillhöra högsta domstolens handläggning, beredas i det ministerium av statsrådet, till vilket ärenden rörande justitieförvaltningen äro hänförda. Chefen för detta ministerium skall deltaga i deras handläggning i högsta domstolen.

Högsta domstolen är domför med fem medlemmar, därest ej för avgörandet av vissa slags ärenden deltagande av ett större eller mindre antal medlemmar är i lag särskilt stadgat.

52 §.

Allmänna överrätter äro hovrätterna, vilka jämväl äga utöva uppsikt över underrätters och exekutiva myndigheters verksamhet.

I varje hovrätt skall finnas en president och nödigt antal ledamöter.

Hovrätternas antal och domsrätt bestämmes genom lag.

53 §.

Om de allmänna underrätterna är stadgat i lag.

54 §.

Högsta domsrätten i förvaltningsrättsliga besvärsmål utövas, med särskilt stadgade undantag, av högsta förvaltningsdomstolen, vilken jämväl vakar över lägre myndigheters lagskipning på förvaltningsrättens område.

55 §.

Högsta förvaltningsdomstolen består av en president och nödigt antal förvaltningsråd. Angående domfört antal medlemmar i denna domstol gäller vad i 51 § 3 mom. om högsta domstolen är stadgat.

56 §.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen äga, då de finna ändring eller förklaring av lag eller förordning behöflig, ingå med framställning till republikens president om vidtagande av sådan lagstiftningsåtgärd.

57 §.

Väckes åtal mot medlem av statsrådet, medlem i högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen eller justitiekanslern för lagstridigt förfarande i ämbetets utövning, handlägges ärendet av en särskild rätt, som benämnes riksrätt. Denna består av presidenten i högsta domstolen, såsom ordförande, och såsom ledamöter presidenten i högsta förvaltningsdomstolen, presidenterna i samtliga hovrätter och en av universitetets juridiska fakultet för tre år vald professor i samma fakultet, samt sex andra ledamöter, vilka jämte nödigt antal suppleanter utses av lantdagens elektorerna genom proportionella val för tre år i sänder. Är högsta domstolens,

högsta förvaltningsdomstolens eller hovrätts president hindrad att i förhandlingarna deltaga, inkallas i stället för honom den i tjänsten äldste ledamoten av samma domstol. I stället för vald ledamot träder vid behov suppleant och i stället för ordföranden presidenten i högsta förvaltningsdomstolen. Har riksdagen beslutit väckande av åtal, utföres detta av en av riksdagen därför utsedd ombudsman.

58 §.

Angående andra särskilda domstolar än den i 57 § nämnda stadgas genom lag.

Ej må någon tillfällig domstol tillsättas.

VI. Statshushållningen.

59 §.

Angående skatt, jämväl tullbeskattning, stadgas genom lag, för obestämd eller för viss tid. Detsamma gäller om ändring eller upphävande av tidigare införd skatt samt om allmänna besvär.

För viss tid beviljad skatt, varom, då det icke är fråga om dess uppbärande under längre tid, än ett år, beslut av riksdagen fattas med enkel röstövertikt, må ej efter denna tids utgång uppbäras utom i det fall, varom i 67 § 1 mom. stadgas.

60 §.

Genom lag fastställas de allmänna grunderna för avgifter för statsmyndigheters tjänsteförrättningar och expeditioner, så ock för de avgifter, som skola erläggas för anlåtande av posten, järnvägar, kanaler, sjukhus, läroverk och andra allmänna statsinrättningar.

61 §.

Statsverkets inkomstgivande egendom och affärsföretag skötas och begagnas enligt de allmänna grunder, vilka fastställts genom lag.

62 §.

För upptagande av statslån erfordras riksdagens med enkel röstövertikt givna samtycke.

63 §.

Angående grunderna för nya stater för ämbetsverk och allmänna inrättningar samt om ändring och upphävande av tidigare fastställda grunder, så ock om rätt till pension stadgas genom lag.

Nya extra pensioner och understöd må givas blott ur anslag, som av riksdagen därtill beviljats.

64 §.

Det årliga statsförslaget, vari böra upptagas utgifterna och inkomsterna för finansåret, fastställes av riksdagen och kungöres såsom angående lag är stadgat.

Huruvida någon fond, som icke är avsedd för årliga statsbehov, skall från statsförslaget utelämnas, därom är särskilt stadgat.

65 §.

Från statsförslaget för visst år må ej utelämnas skatt eller annan inkomst, som, enligt för det året gällande lag eller förordning, skall erläggas.

66 §.

För statslån utfäst ränta och amortering samt övriga på någon statsverkets förpliktelse grundade anslag, så ock andra utgifter, som enligt de under finansåret gällande stadganden böra bestridas, skola oförminskade i statsförslaget upptagas. I statsförslaget skall även upptagas ett förslagsanslag för sådana utgifter, som grunda sig på lag eller förordning, men ej äro i statsförslaget såsom särskilda poster uppförda, så ock ett erforderligt anslagsbelopp till regeringens förfogande för oförutsedda behov.

Övriga i statsförslaget ingående utgiftsposter underligga riksdagens prövning och beslut för ett finansår i sänder.

Anslag, som riksdagen beslutit i anledning av något vid riksdagen väckt initiativ, upptages i statsförslaget såsom villkorligt.

I statsförslaget skola nödiga medel för utgifternas bestridande anvisas.

67 §.

Skulle så hända, att statsförslaget icke av riksdagen fastställts före ingången av det år, varunder det borde gälla, och har proposition därom föregående år överlämnats till riksdagen minst två månader före utgången av den tid, varunder riksdagen varit samlad, skola utgifter, som omnämnas uti 66 § 1 mom. bestridas och därtill nödiga inkomster provisoriskt fortfarande uppbäras.

Befinnas ändringar i stadfäst statsförslag oundgängligen nödvändiga, skall till riksdagen överlämnas proposition om tillägg till statsförslaget.

68 §.

I statsförslaget upptagna anslag må ej överskridas eller från ett finansår till ett annat överföras, med mindre anvisning därom ingår i statsförslaget, ej heller må överföring av anslag från en av riksdagen särskilt för sig godkänd del av statsförslaget till annan del därav äga rum.

Oberoende av statsförslaget är envar berättigad att av statsverket söka vad honom lagligen tillkommer.

69 §.

För granskning av statsverkets räkenskaper och bokslut skall finnas ett revisionsverk, vilket äger utröna huruvida siffrorna äro riktiga samt inkomsterna och utgifterna lagliga, så ock om statsförslaget iakttagits.

Vid varje lagtima riksdag skola tillsättas fem statsrevisorer för att å riksdagens vägnar utöva tillsyn över statsförslagets iakttagande samt statsverkets tillstånd och förvaltning. Dessa revisorer, för vilka instruktion fastställs av riksdagen och vilka böra av vederbörande myndigheter

erhålla nödiga upplysningar och handlingar, skola utses av riksdagens elektorerna genom proportionella val. I samma ordning utses även nödigt antal suppleanter.

70 §.

Om Finlands mynt stadgas genom lag.

71 §.

Finlands Bank står under riksdagens garanti och vård samt under inseeende av fullmäktige, som riksdagen utser.

Banken förvaltas enligt reglemente, tillkommet i den ordning som om lag är stadgad.

Om användningen av bankens vinstmedel för statsbehov bestämmer riksdagen.

72 §.

Föryttring eller förpantning av statens jordegendom, skatter eller inkomstgivande rättigheter må ej äga rum, såframt sådant icke medgivits i lag.

Innehavare av kronolägenhet vare likväl berättigad att köpa den till skatte, på sätt därom är särskilt stadgat.

VII. Försvarsverket.

73 §.

För fäderneslandets försvar är varje finsk man värnpliktig.

Värnpliktig bör, därest han icke själv annat åstundar, såvitt möjligt, hänföras till sådant kompani eller större truppförband, vars manskap har samma finska eller svenska modersmål som han, och erhålla sin undervisning på detta språk. Militärens kommandospråk är finska.

Angående finska medborgares krigstjänst samt om den finska militären i övrigt stadgas genom lag.

74 §.

Skola trupperna ställas på krigsfot, förordnar presidenten därom i statsrådet. Då sådant förordnande meddelats, skall

statsrådet vidtaga åtgärd om bestridande av därav påkallade utgifter och riksdagen, därest den ej är församlad, sammankallas.

VIII. Undervisningsväsendet.

75 §.

Helsingfors universitet skall bibehållas vid rätt till självstyrelse. Universitetets högste styresman är dess kansler.

Nya stadganden angående grunderna för universitetets organisation utfärdas genom lag, men närmare bestämmelser beträffande universitetet genom förordning, sedan i vartdera fallet universitetets konsistorium och kansler i saken avgivit utlåtande.

76 §.

På statens bekostnad underhållas eller vid behov understödas läroverk för högre vetenskaplig bildning, så ock för högre allmän bildning och högre folkundervisning. Grunderna för statsläroverkens organisation fastställas genom lag.

77 §.

Om grunderna för folkskoleväsendets organisation samt statens och kommunernas förpliktelser med avseende å folkskolors underhåll, ävensom angående allmän läroplikt stadgas genom lag.

Undervisning i folkskola skall för alla vara avgiftsfri.

78 §.

För den högsta tekniska undervisningen upprätthåller staten en teknisk högskola. Undervisningsanstalter för tekniska yrken, jordbruket och dess binäringar, handel och sjöfart samt skön konst skola av staten upprätthållas eller ock, efter behov, med statsmedel understödas.

79 §.

Angående rätt att inrätta privata skolor och andra enskilda uppfostringsanstalter samt ordna undervisningen i dem stadgas genom lag.

Hemundervisning underliggör icke tillsyn från myndighets sida.

IX. De religiösa samfunden.

80 §.

Den evangelisk-lutherska kyrkan är det finska folkets allmänna kyrka. Om denna kyrkas organisation och förvaltning stadgas i kyrkolagen.

Angående andra bestående trossamfund gälla vad om dem är eller varder stadgat.

Nya trossamfund må grundas med iakttagande av vad därom i lag stadgas.

X. De offentliga tjänsterna.

81 §.

I finsk statstjänst kan med i denna paragraf nämnda undantag endast finsk medborgare anställas.

Befattningar av teknisk natur, lärarplatser vid universitetet eller annan högskola, lärartjänster i främmande språk vid skolorna samt translatorsbefattningar vid ämbetsverken och oavlönade konsulsbefattningar kunna besättas jämväl med andra än finska medborgare.

82 §.

Angående lärdomsprov för erhållande av statstjänst bestämmes genom förordning, såvitt därom ej är stadgat i lag. Eftergift från i förordning föreskrivna kompetensvillkor kan på särskilda skäl beviljas av statsrådet, dock ej för tjänster vid rättegångsverken.

83 §.

De allmänna grunderna för befordran till statstjänster äro skicklighet, förtjänst, erfarenhet och beprövad medborgerlig dygd.

84 §.

Presidenten utnämner:

- 1) justitiekanslern och hans adjoint;

2) ärkebiskop och biskoparna samt kanslern för universitetet;

3) presidenterna i högsta domstolen och i högsta förvaltningsdomstolen, på framställning av högsta domstolen dess ledamöter och hovrätternas presidenter så ock, på högsta förvaltningsdomstolens framställning, ledamöterna i denna domstol;

4) hovrätternas ledamöter samt professorerna vid universitetet och tekniska högskolan;

5) cheferna för och ledamöterna i de centrala ämbetsverken samt landshövdingarna, på framställning av statsrådet;

6) tjänstemännen i presidentens kansli samt på framställning av statsrådet, föredragandena i statsrådet; ävensom

7) Finlands sändebud hos utländska makter och konsuler.

85 §.

Föredragandena i högsta domstolen, häradshövdingar, borgmästare och ordförande i ägodelningsrätterna utnämnas av högsta domstolen. Föredragandena i högsta förvaltningsdomstolen utnämnas av sagda domstol.

Enligt vad därom är stadgat besättas vissa tjänster:

1) vid rättegångsverken av högsta domstolen eller den överrätt, under vilken tjänsten lyder, och vid högsta förvaltningsdomstolen av denna domstol; samt

2) vid förvaltningen och läroanstalterna av statsrådet, minister, länsstyrelse eller styrelsen för det ämbetsverk, varunder tjänsten hör.

Övriga statstjänstemän utnämnas av statsrådet, såvitt ej utnämningrätten förbehållits presidenten eller ombetrotts annan myndighet.

86 §.

De i 84 § punkten 4) och 85 § berörda tjänster skola, så vitt i 87 § ej annorlunda säges, sedan tjänsten anslagits ledig till ansökning, besättas på grund av förslag, varå den myndighet, hos vilken tjänsten ansökts, uppfört de tre enligt fastställda grunder mest förtjänta av sökandena. Över tjänsteförslag skall utlåtande avgivas i fråga om hovrätter-

nas ledamöter av högsta domstolen och beträffande professorer vid universitetet av kansler.

Skall tjänsteman utnännas av den myndighet, hos vilken tjänsten ansökts, upprättas ej förslag. Enligt särskilda stadganden kunna även vissa andra tjänster i förvaltningen besättas i annan ordning än i 1 mom. är sagt.

87 §.

Kansler för universitetet utnämnes efter förslag av universitetet. Angående ordningen i övrigt för besättande av tjänster vid universitetet såsom ock inom den evangelisk-lutherska och grekisk-katolska kyrkan, av borgmätsare- och rådmantjänster i städerna samt tjänster i Finlands Bank gälla särskilda stadganden.

Officerarna i armén och vid flottan utnämnes av presidenten. Angående det militära befodrings- och undervisningsväsendet i övrigt stadgas särskilt.

88 §.

Alla domare åtnjuta rättigheten att icke annorlunda än efter laga rannsaking och dom kunna förklaras sina tjänster förlustiga; och må de ej heller utan eget begivande till annan tjänst förflyttas, utom då sådant föranledes av vidtagen ombildning av domstolväsendet.

Angående övriga tjänstemäns rätt att bibehållas i sina tjänster stadgas i särskild lag.

Genom lag kan även för tjänstemän, som äro oavsättliga, stadgas skyldighet att avgå från tjänsten vid viss ålder; dock må detta ej tillämpas på dem, som till tjänsten utnämnts före utfärdandet av denna regeringsform.

Angående de rättigheter och skyldigheter, som tillkomma tjänstemän, då deras befattningar indragas, är särskilt stadgat.

89 §.

I all tjänsteverksamhet skall vid laga påföljd lag noggrant iakttagas.

Är det uppenbart att ett stadgande icke tillkommit i grundlagsenlig ordning, må det ej av domare eller annan tjänsteman tillämpas.

90 §.

Tjänsteman svarar för åtgärd, som han vidtagit eller vartill han såsom medlem av kollegialt ämbetsverk bidragit. Även föredragande är ansvarig för vad å hans föredragning beslutits, därest han ej till protokollet uttalat skiljaktig mening.

Envar, som lidit rättskränkning eller skada genom lagstridig åtgärd eller försummelse av tjänsteman, vare berättigad att yrka tjänstemannens dömande till straff och skadeersättning eller anmäla tjänstemannen till åtal efter vad därom stadgas i lag.

Huruvida och i vad mån staten ansvarar för skada, som orsakats av tjänsteman, därom stadgas särskilt.

XI. Slutstadganden.

91 §.

Denna regeringsform skall till alla delar vara en orygglig grundlag; den kan icke ändras, förklaras eller upphävas, ej heller avvikelse från den göras i annan ordning än angående grundlag i allmänhet är stadgat.

Härigenom upphävas regeringsformen av den 21 augusti 1772 samt förenings- och säkerhetsakten av den 21 februari och 3 april 1789 ävensom alla i andra lagar och författningar förekommande stadganden, som strida mot denna regeringsform.

De stadganden, som erfordras för bringande av denna regeringsform i verkställighet, utfärdas genom lag.

Helsingfors, den 13 maj 1919.

Riksföreståndare

MANNERHEIM.

Justitieminister Söderholm.